

toibuma ja kõige seisuste jõud hakan fosuma. Aga alalised sõjad olid elukombeid toorestanud, Katholiigi kirik oli omaast waimulikust korras täitsa ära langenud ja tema õpetus ei wõinud waimude toorust enam jugugi puhastada. Seda rahu aega ja riiklike fosumist ei tarvitatud siis ka mitte digel viisi, waidrohkem määramata piilamiseks ja tooreiks pidudeks.

* * *

Rasket kohut möistab wana aasou sirjutaja nende meie kodumaa eluviiside peale, mis sin wiiteistkünnema aasta-saea keskmiste aastate sees walitseb. Elu förkluse nuhtluseks ütleb tema kõiki järgmisi õnnetust tulnud olema. Wõib olla, et Kelch, kui üks waimulik mees, islamiku röömu ja elukõrkluse üle farmimast kohut möisti, kui teised seda teinud oleksivad. Meie ei taha toorust, förklust, piilamist ja raiksamist kuidagi wabanda, ühe asja üle peame aga selle aea kohta oma röömu tunnistama:

Liiwimaa jugud ja seisused ei osnud sel aas mitte tülis ja waenus üks-teise wasta. — Salhalugust möisenilud olid ülemad ja walitsejad; Eesti jugust talupojad olid alamad ja seisivid walituse all; aga „orjad“ ei osnud Eesti jugust talupojad mitte, waid olid waldade fodanilud. Ja

ülemad ja alamad wõtsiwad üksteise röömust ja pidudest oja, nii toored need ka iganes olla wõtsiwad. Ja alamate wälja fur n a m i s e s t ei wõinud sel aas ka suuremat juttu olla, kest igas seisufel näib oma lohaliste pidude tarvis warandust olnud olema.

Aga piffa rahu-aega ei tarvitatud mõistsikult; pidudest figisiwad piilamised, mis warandust neela-siwb ja rohivaft mehisest meelest wõerutasiwad. Sedaväisi ei suutnud Liiwimaa erariik järgmiste raske aegade vasta panna ja pidi langema ja laguneima. Waewalt oli 50 aasta peale taubeldud rahu-aeg möödas, siis langesiwan Wenelased rööwidest ja põletates sisse. Teiselt poolelt hakkasiwad Poolakad tungitama. Rootslased ja Daanlased wõtsiwad tüsdest oja; see pidid töösiwad eratonnad.

— Nastal 1562 poni wiimane Heermeister, Gottthard Kettler oma ameti mahha; Mõega Ritterte Selts lagunes ära. Kuurimaa ja Semgallia saiwan Herzogi riigis, Gotthard Kettleri all, Liiwimaa langes Poola riigi, Eestimaa Rootsi riigi lülge.

Rahu ei tulnud mitte. Poola walitus sündis ja rusus Ewangeli kirikut. Rootsi riik sai wäliste sõdade sisse mässitud, ja mõlemad riigid isekestis sattusiwan sõtta, mis mõlemaid nõrgendas ja wälsja lurnas. Wenelased langesiwan aeg aastalt ja